
Grønne bygg- og anleggsanskaffelser

Hvordan ivareta miljø og klima i entrepriser

THOMMESSEN
Senioradvokat Wenche Sædal og senioradvokat Ivar Strandenes
15. september 2021

Agenda

1

Innledning

2

Rammebetingelser for offentlige oppdragsgivere

- Når og hvordan kan oppdragsgiver stille krav til klima og miljø?
- Oppfølging av krav og kriterier satt i ulike trinn av anskaffelsesprosessen

3

Klima og miljøhensyn i bygg- og anleggsprosessen

- Hensyn både til byggeprosessen og sluttresultatet
- Litt om grønn byggeplass
- Hvilke fremtidige krav kan vi forvente for nybygg/nye prosjekt?

Innledning

Sentrale utgangspunkter

- **Paris-avtalen:** klimanøytral verden innen 2100
- **Klimaloven:** Norge klimanøytral innen 2030, lavutslippsland innen 2050
- Overgang fra "**soft law**" til "**hard law**"

"Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov."

FN rapporten "Vår felles fremtid", 1987

Massiv politisk oppslutning om klima og miljø

FNs klimarapport: En alarm for menneskeheten

Publisert: 09.08.2021 - Linn Enger Leigland

Klimaendringene går raskere, blir mer intense og noen av trendene er nå irreversible ifølge den siste rapporten fra FNs klimapanel (IPCC).

Klimaendringene fører til mer tørke, ekstrem varme, skogbranner og ekstreme nedbørmengder ifølge FNs klimapanel. Vi har fortsatt en mulighet til å begrense global oppvarming til 1,5 grader celsius. Foto: Canva

Partiet som klarer å vinne denne kampen, vinner valget

Lovet handlingsplan Statsminister Erna Solberg er her om bord i verdens første helelektriske ferge – Ampere. Fergen er et eksempel på hvordan et offentlig innkjøp kan vise vei i en klima- og miljøvennlig retning. Regjeringen meldte i 2019 at de skulle lage en handlingsplan for økt andel klima- og miljøvennlige offentlige innkjøp. Foto: HEIKO JUINGENTIS SCANPIX

Det offentlige stiller for få miljøkrav

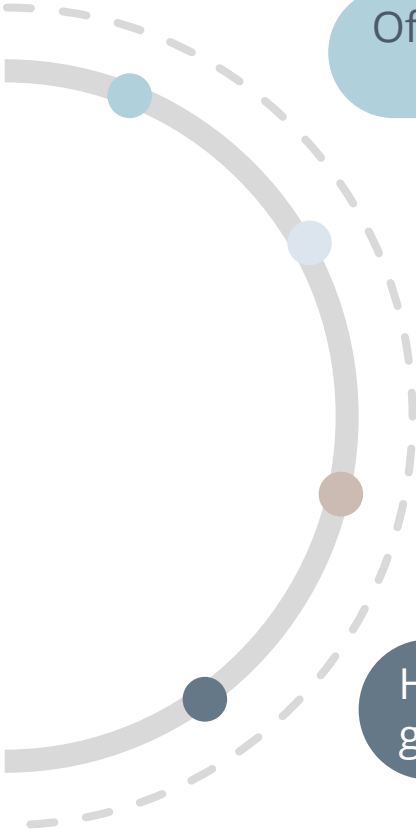
Staten, fylkeskommunene og kommunene er lovpålagt å gjøre miljøvennlige innkjøp. Flertallet av de offentlige myndighetene følger ikke pålegget.

Oslo skjerper krav til byggeplasser: Alle skal være fossilfrie

Oslo kommune skjerper kravene til nye reguleringer slik at også statlige og private byggeplasser må være fossilfrie. – Det kommer til å gjelde alle, sier byråd Arild Hermstad.

Klima og miljø i bygge- og anleggsanskaffelser

Offentlige anskaffelser, herunder bygg- og anlegg, har betydelig innvirkning på Norges klimafotavtrykk

Potensialet for å gjennomføre klima- og miljøvennlige anskaffelser er større enn det som tas ut i dag

Stortingsmelding 22 (2018-2019) Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser

Handlingsplan for økt andel klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon

- Gir veiledning for gjennomføring av anskaffelser, men er ikke rettslig bindende
- Konkretisering av hvordan man kan benytte anskaffelser for å bidra til det grønne skiftet
- Ti hovedgrep, bla.:
 - Redusere miljøbelastningen og påvirke leverandørkjeder ved å:
 - Fremme null- og lavutslippsløsninger og sirkulær økonomi
 - Unngå helse- og miljøfarlige stoffer
 - Kompetansehevingstiltak
 - Statistikk

Handlingsplan for økt andel klima- og miljøvennlige offentlige anskaffelser og grønn innovasjon

9. september 2021

Anbefalte prioriteringer

- Fornybare energiløsninger, nullutslippsløsninger, lavutslippsmaterialer
- Arealutnyttelse, vedlikehold, reparasjon, ombruk og gjenvinning av materialer
- Sikre riktig levetid
- Bærekraftige leverandører og leverandørkjeder: hindre spredning av helse- og miljøfarlige stoffer, trevirke som ikke kan dokumentere lovlig produksjon og fremstilling fra hogst i opprinnelseslandet

Rammeverket for offentlige oppdragsgivere

HVILKE FØRINGER SETTER ANSKAFFESESREGELVERKET?

Rett og plikt til å hensynta klima og miljø

LOA § 1

Effektiv bruk av samfunnets ressurser

LOA § 5

Plikt til å bidra til å **redusere** skadelig miljøpåvirkning og **fremme** klimavennlige løsninger

FOA/FYF § 7-9

"Oppdragsgiveren skal legge vekt på å **minimere** miljøbelastningen og **fremme** klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser og kan stille miljøkrav og kriterier i alle trinn av anskaffelsesprosessen der det er **relevant og knyttet til leveransen**. Der miljø brukes som tildelingskriterium, **bør** det som hovedregel vektes **minimum 30 prosent**

Miljø og bærekraft i anskaffelsens ulike faser

Det kan stilles krav eller kriterier til miljø i alle anskaffelsens faser:

- Kvalifikasjonskrav (minstekrav til leverandøren)
- Kravspesifikasjon (krav til ytelsen)
- Tildelingskriterium (konkurransparameter)

Oppdragsgivers skjønnsmargin: hva som passer best i den enkelte anskaffelsen

- Hvilke og hvordan miljøhensyn skal tas
- Tildelingskriterienes vekt

Kvalifikasjonskrav

Eksempler:

- Kvalitetssikringsrutiner
- Miljøledelsestiltak
- Miljøledelsessystemer
- Tidligere erfaring med prosjekter med tilsvarende miljømål
- Annen kompetanse/erfaring som er relevant for anskaffelsen

Oppfølging:

- I konkurransen:
 - Klare krav og dokumentasjonskrav
- Kontraktbestemmelser:
 - Forbehold om å gjennomføre kontroll
 - Jevnlig tilsending av oppdatert dokumentasjon
 - Stikkprøver
 - Sanksjoner
 - Skifte av underleverandør

Tildelingskriterier

Eksempler:

- Kvalitet:
 - Utslipp av klimagasser (direkte eller indirekte)
 - Andelen anleggsmaskiner med nullutslippsteknologi
 - Avfall (mengde, andel til gjenvinning/ombruk)
 - Energieffektivitet
 - Miljøkoordinators egnethet for prosjektet
- Kostnad:
 - Kostnader ved utslipp av klimagasser i produksjons- og gjennomføringsfasen

Evaluering av tildelingskriterier

- Klare vurderingsparametere
- Sammenliknbare tilbud; målbare størrelser
- Tilpasse tildelingskriterier til innovative løsninger

Oppfølging av tildelingskriterier:

- Kontroll av dokumentasjon på evalueringstidspunktet
- Kontroll med oppfyllelse gjennom kontraktbestemmelser

Tekniske krav til ytelsen (kravspesifikasjon)

Eksempler:

- Beskrivelser av tekniske spesifikasjoner:
 - Anleggsmaskinen skal tilfredsstillende en viss standard
 - Miljøkrav til produkter og materialer
- Beskrivelser av behov:
 - Nullutslippsløsninger på byggeplassen
 - Utslippsreduksjon
 - Minimere naturinngrep
 - Utarbeidelse av avfallsplan i henhold til krav om kildesorteringsgrad
- Incentivmodell

Oppfølging:

- I konkurransen
 - Forbehold, prissetting og avvisning
- I kontraktsfasen
 - Mulig å oppfylle på et senere tidspunkt?
 - Rapportering og kontroll
- Konsekvenser av ikke å følge opp
 - KOFA-sak 2015/27

Klima og miljøhensyn i bygg- og anleggsprosessen?

HVA MÅ MAN GJØRE?
HVA BØR MAN GJØRE?

Europa | Bygningsmassens miljøavtrykk

40 %
ENERGIFORBRUK
Bygninger og byggverk står for 40 % av samlet energiforbruk i området innenfor EU

36 %
KARBONUTSLIPP
Bygninger og byggverk står for 36 % av karbonutslipp innen for EU

3/4
GAMLE OG NYE BYGG
Tre fjerdedeler av bygningsmassen ansees ineffektiv

1-2 %
FORNYELSESTAKT
Rundt 1-2 % av bygningsmassen renoveres/ fornyes årlig

Kilde: Taxonomy Technical Report June 2019

Energiytelse

Primary Energy Demand (PED)

Gjeldende reguleringer fokuserer i hovedsak på det endelige sluttresultatet (bygget), og beregnet energiforbruk.

Norsk energimerking

- Energimerke A: 90 kwh/år/m²
- Energimerke B: 115 kwh/år/m²
- Energimerke C: 145 kwh/år/m²

BREEM-NOR poengskala

- Gis fra 1-12 poeng: Fra 5 – 85% forbedring fra merke C-nivå.
- Maks uttelling krever dermed $145 - (145 \cdot 85\%) = 21,75$ kwh/år/m².

Hva blir man målt på i byggefasen?

- **Hvilke offentlige krav gjelder**

- Få offentlige krav til *prosessen*.
- TEK 17: I hovedsak kapittel 9: Håndtering av helse- og miljøskadelige stoffer, grunnforurensning og håndtering av avfall mv.

- **Hva har entreprenøren forpliktet seg til overfor oppdragsgiver?**

- Vil i økende grad bli påvirket av krav som stilles til byggherren, herunder:
 - Krav til det ferdige bygget.
 - Krav til samlede klimagassutslipp fra byggherrens virksomhet.
- Særlig det offentlige som byggherre stiller i økende grad miljøkrav.

OFFENTLIGE KRAV NÅ OG FREMOVER

Status for norsk regelverk – og hva kan vi forvente?

EUs bygningsdirektiv | TEK-21(?)

EUs bygningsdirektiv

- EUs bygningsdirektiv I (2002) er implementert i norsk rett
- EU vedtok i 2010 bygningsdirektiv II. Som del av Clean Energy for all-pakken vedtok også EU Energy Performance of Buildings-directive (EPBD) 2018/844. Disse er ikke implementert i EØS-avtalen eller norsk rett
- Gjennom regelverket ovenfor er alle EU-stater pålagt å utarbeide egne standarder for såkalt NZEB (Near Zero-Energy Building). Alle nybygg i EU skal være NZEB fra **31.12.2020**

TEK-21(?)

Norske regelverksinitiativ

- Norsk regelverk henger foreløpig etter EU.
- Pågår arbeid med revisjon av TEK. Forslag om endring på høring.
- Revidert TEK vil fokusere på andre forhold enn ren energiytelse for det ferdige bygget.

Omfattende initiativ fra EU

Hva skjer?

- EUs handlingsplan for bærekraftig finans fra 2018.
- EU er nå i prosess med å vedta en rekke **finansregulatoriske regler** knyttet til bærekraft og klimarisiko.
- Ny ambisiøs handlingsplan for bærekraftig finans ble lagt fram i juli 2021.

Hvorfor skjer det?

- Globale utslipp skal ned med **minst 55 prosent** innen 2030. Netto null i 2050.
- EU mobiliserer kapitalmarkedet for å nå målsetningen om en klimanøytral union i 2050.

EUs taksonomi - Hva er det?

Taksonomien er et sett av kriterier og vilkår som må være oppfylt hvis du skal kunne kalle deg bærekraftig. Dette er hard juss som virksomhetene må forholde seg til. Og det går ikke over.

Taksonomiforordningen

Europaparlaments- og
rådsforordning (EU) 2020/852

Detaljerte kommisjonsforordninger

Fastsetter vurderingskriterier for bærekraft
("technical screening criteria") for ulike sektorer

Norsk implementering

- Foreslått at taksonomiforordningen gjøres til del av EØS-avtalen (Prop.208 LS (2020-2021))
- Foreslått egen lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeværk for bærekraftige investeringer.

Den grunnleggende metodikken i klassifiseringen

En økonomisk aktivitet er bærekraftig dersom den...

- 1** gir et "vesentlig bidrag" til ett av EUs seks **miljømål**
- +**
- 2** ikke gjøre "vesentlig skade" på ett av de andre fem miljømålene (DNSH-vurderingen)
- +**
- 3** oppfyller minimumskrav til sosiale standarder

EUs seks miljømål:

- 1. Begrensning av klimaendringer**
 - 2. Klimatilpasning**
 3. Bærekraftig bruk av vann og marine ressurser
 4. Overgang til sirkulær økonomi
 5. Redusere forurensning
 6. Beskyttelse av økosystemer
- Tekniske screeningkriterier publisert 21. april 2021
- Tekniske screeningkriterier ble **sendt på høring 3. august 2021**

Informasjonsflyt | Rapportering

Grønn byggeplass

Offentlige initiativ mot en grønnere bygg- og anleggsbransje

- Enkelte **regelverksinitiativ**:
 - Forskrift om forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygg (fra 2018)
 - Fra 1.1.2022 forbudt å bruke mineralolje til byggvarme for bygg under oppføring/rehabilitering
 - Forslag om **endring av TEK17 / SAK10** (klimabaserte energikrav)
- I hovedsak **offentlige initiativ** hvor det offentlige bruker sin markedsposisjon
 - Offentlige som byggherre
- En rekke utredninger foretatt på offentlig initiativ:
 - Utredning av livsløpsbaserte miljøkrav i TEK (2018/Asplan viak)
 - Utredning av om plan- og bygningsloven hjemler krav til fossilfri byggeplass i reguleringsplan (2020/Hjort).

Kort om foreslåtte endringer TEK17

- Forslag fra DiBK 1. juli 2021 – høringsfrist 30. september.
 - *"Klimagassutslipp knyttet til produksjon og transport av byggematerialer utgjør en vesentlig del av klimagassutslipp som følger av aktivitet i byggsektoren"*
- Foreslår endring i TEK 17 kap 9 og 14, samt SAK10 kap 5, 8 og 12.
 - Krav til klimagassregnskap.
 - Tilrettelegging for demontering og ombruk.
 - Revisjon av krav til avfallsbehandling (60→70%)

Reguleringsplan som virkemiddel?

KMD har fått utredet om det i reguleringsplan kan kreves fossilfri/utslippsfri byggeplass (utredet desember 2020).

Tvilsomt om plan- og bygningsloven gir hjemmel.

Mulig fremtidig lovendring?

Nærmere om hva som er "grønt" på byggeplassen

Veiledere

- Veileder for tilrettelegging av fossilfrie og utslippsfrie løsninger på byggeplassen (utarbeidet av DNV GL etter initiativ fra Enova m.fl.)
- Miljødirektoratets veileder: Utslipps- og fossilfrie byggeplasser.

Eksempler:

- Multiconsult: Erfaringskartlegging av krav til fossilfrie byggeplasser.
- Oslo kommunes krav til fossil- og utslippsfrie byggeplasser.

Fremtidens grønne bygg

Fremtidige krav til "grønne" bygg?

- Mer helhetlige krav knyttet til både byggeprosess, materialbruk og sluttprodukt.
- Økte krav til entreprenør?
 - Dokumentasjon?
 - Testing/verifikasjon?
 - Ombruk og tilrettelegging for resirkulering?
- Betydning av EUs regelinitiativ på området.

Screeningkriteriene | Eiendom

Sektor	Kriterier for positiv påvirkning	DNSH-kriterier (ikke gjøre skade på de andre miljømålene)	Sosiale minstekrav
Eiendom (Construction and Real Estate activities)	<p>i. For nybygg: Energiytelse 10 % bedre enn gjeldende NZEB (Near Zero Energy Building). Bygg over 5 000 m² må undergis etterfølgende tester, og avvik fra beregnet ytelse skal rapporteres.</p> <p>ii. Renovering av eksisterende bygg: Gjennomføre "Major renovation", eller oppnå 30 % forbedret energiytelse.</p> <p>iii. Innretninger knyttet til Energieffektivitet: Etterisolering, energieffektive vinduer/dører mv.</p> <p>iv. Ladestasjoner for elektriske kjøretøy.</p> <p>v. Utstyr for å måle, regulere og kontrollere energiforbruk: Smarte termostatsystem, systemer for automatisk energistyring og overvåkning, mv.</p> <p>vi. Fornybare energikilder: Solcellepanel, varmepumpe, vindkraft, o.l. i bygg.</p> <p>vii. Kjøp og eierskap til bygg: Bygg oppført før 31.12.2020: Bygg med energimerke A, eller blant de 15% beste i sin klasse (målt i energieffektivitet). Bygg oppført etter 31.12.2020: Bygget må oppfylle krav iht (i).</p>	<p>Ulike DNSH-krav til punktene (i) – (vii). På overordnet nivå:</p> <p>2. Klimatilpasning:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vurderings- og dokumentasjonskrav Plan for implementering av løsninger for å redusere klimarisiko <p>3. Bærekraftig bruk av vann og marine ressurser:</p> <ul style="list-style-type: none"> Innretninger knyttet til vannforbruk må oppfylle fastsatte krav til maksimalt vannforbruk. <p>4. Overgang til sirkulær økonomi:</p> <ul style="list-style-type: none"> 70 % av bygningsavfall skal klargjøres for gjenbruk/gjenvinning, resirkulering o.l. <p>5. Redusere forurensning:</p> <ul style="list-style-type: none"> Forbud mot bruk av en rekke farlige stoffer i bygningsmateriell. Krav til grunnundersøkelse ved bygging på antatt forurenset grunn (brownfield site). <p>6. Beskyttelse av økosystemer:</p> <ul style="list-style-type: none"> Krav til Environmental Impact Assesseent (EIA). Forbud mot bygging på ulike typer dyrket mark, verneverdig grunn, habitat for vernede dyrearter, osv. 	Må dokumentere at man driver i tråd med forordningens sosiale minimumskrav

THOMMESSEN

Takk for oss!

Wenche Sædal

SENIORADVOKAT // BERGEN

+4755306166

+4745453865

wsa@thommessen.no

Ivar Strandenes

SENIORADVOKAT // BERGEN

+4755306155

+4797061845

ivs@thommessen.no